3. Hadis İlminin Temel Kavramları

PAYLAŞALIM

Okul kütüphanemizdeki klasik hadis kaynaklarının birinden Sevgili Peygamberimizin sözlü hadislerine bir örnek bulup yazınız, sınıfta arkadaşlarımızla paylaşınız.

....
....
....
....
....

3.1. Hadis

Hadis; Peygamber Efendimizin sözlerinin, fiillerinin (davranışları), onaylarının, ahlakının ve fiziksel özelliklerinin anlatıldığı metinlerdir. Üç gruba ayrılır:

Sözlü (kavli) hadis

Fiilî hadis

Takrîrî hadis

Sözlü (kavli) hadise şu örneği verebiliriz:

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوٰى... "

Resulullah şöyle buyurdu:

"Yapılan işler niyetlere göre değerlendirilir. Herkes yaptığı işin karşılığını niyetine göre alır..."[11]

Yukarıdaki metinde Peygamberimizin bir sözü aktarılmıştır. Aktarılan bilginin sözlü hadis olduğunun en belirgin göstergesi metnin başında yer alan

" قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " ifadesidir.

Hadis-i şeriflerin büyük bir kısmı sözlü (kavli) hadistir.[12] İnanç esasları, kıyamet alametleri, ölümden sonraki hayat, geçmiş peygamberlerin hayatları, Peygamberimizin (s.a.v.) duaları, zikirleri, emir ve yasakları, kendisine sorulan sorulara verdiği cevapların hepsi sözlü (kavli) hadise girer.

Fiilî hadise şu örneği verebiliriz:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: "كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَمِلَ عَمَلاً أَثْبَتَهُ"

Hz. Aişe dedi ki: "Resulullah bir iş yaptığı zaman sağlam yapardı."[13]

Bu hadiste Peygamberimizin (s.a.v.) bir davranışı (fiilî) aktarılmaktadır. Peygamberimizi (s.a.v.) görerek ona inanan ilk Müslüman nesil (sahabe), Allah'ın Elçisini dikkatle izlemiş, onun ibadet hayatından sosyal hayata kadar davranışlarının nasıl olduğunu anlatmışlardır. Bu tür hadislere **fiilî hadis** denir.

Fiilî bir hadisin en bariz göstergesi, metnin baş kısmında كَانَ رَسُولُ اللهِ ifadesinin yer almış olmasıdır.

Peygamber Efendimizin nasıl ibadet ettiği, ev hayatı, toplumsal, askerî ve siyasi ilişkileri fiilî hadisler olarak günümüze ulaşmıştır.

11 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 1; Ayrıca bk. Müslim, İmâre, 155.
12 Yusuf el-Karadâvî, Sünneti Anlamada Yöntem, s. 69.
13 Müslim, Salatu'l-Müsafirîn, 141.

Takrîrî hadise şu örneği verebiliriz:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: ": لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّى الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ"

Hz. Aişe (r.a.) dedi ki: "Resulullah sabah namazını kıldırır, mü'min kadınlar da onunla beraber kılarlardı."[14]

PAYLAŞALIM

Okul kütüphanenizdeki klasik hadis kaynaklarından takrîrî hadislere birer örnek bulunuz. Aşağıdaki alana yazınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

....
....
....
....
....
....

Bu hadis-i şerifin birinci kısmında Peygamber Efendimizin sabah namazını cemaatle kıldırdığı anlatılmıştır. Bu kısım fiilî hadistir. Ancak hadisin ikinci kısmında Hz. Aişe, kadınların da sabah namazında cemaate katıldığını aktarmıştır. Böylece, Peygamber Efendimiz döneminde hanım sahabilerin sabah namazını mescitte cemaatle kıldığını öğrenmiş oluyoruz. Öyle anlaşılıyor ki Peygamber Efendimiz kadınların sabah namazını kılmak için mescide gelmelerine izin vermiş, onların bu davranışını onaylamıştır. Eğer Peygamberimiz (s.a.v.) onaylamayıp yasaklasaydı hanımlar sabah namazında mescide gelmezdi. Bu nedenle hadisin ikinci kısmı Peygamberimizin (s.a.v.) yapmış olduğu bir onaydır. Bu tür hadisler hakkında **takrîrî hadis** terimi kullanılır.

Resul-i Ekrem Efendimizin onayından ibaret olan **Takrîrî Hadisler** aslında kendisinin söylediği ifadeler olmayıp çevresindeki Müslümanların söz ve davranışlarının anlatıldığı hadislerdir. Peygamber Efendimiz ashabının bu söz ve davranışlarını susarak, gülümseyerek ya da tebrik ederek onaylamıştır.

DOLDURALIM

Hadis çeşitlerinden kavli, fiilî ve takrîrî hadis çeşitlerinin anlamlarını yazarak kavram haritasını dolduralım.

Kavli Hadis

....
....
....

Fiilî Hadis

....
....
....

Takrîrî Hadis

....
....
....

14 Buhârî, Salât, 13.

Yukarıda anlatılan sözlü (kavli), fiilî ve takrîrî hadislerin bir kısmı Peygamber Efendimizin güzel ahlakı ile ilgilidir. Bu tür hadislere şöyle bir örnek verebiliriz:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ»

İbn Abbas dedi ki: "Resulullah insanların en cömerdiydi. Ramazan ayında daha da cömert olurdu."[15]

Bu hadis-i şerifte Peygamberimizin (s.a.v.) cömertliğinden söz edilmekte, onun insanların en cömerti olduğu belirtilmektedir. Cömertlik ahlaki bir özellik olduğu için bu hadis, Peygamberimizin (s.a.v.) ahlaki özelliklerinin anlatıldığı bir hadistir.

Peygamber Efendimizin ahlaki özellikleri gibi yaratılışı ile ilgili fiziksel özellikleri de onu görme bahtiyarlığına eren sahabiler tarafından oldukça detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Bu hadislere de bir örnek verelim:

كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَجْهًا وَأَحْسَنَهُ خَلْقًا، لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ، وَلاَ بِالْقَصِيرِ.

˝Resulullah sîma ve yaratılış olarak insanların en güzeli idi. O ne aşırı uzun ne de kısa idi˝.[16]

Peygamberimizin fiziksel ve ahlaki özelliklerinin anlatıldığı bu tür hadislere **Şemâil Hadisleri** denir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Şemâil hadislerinin yazılı olduğu sanat eseri levhalara Hilye denir. İslam geleneğinde Müslümanların evlerinde hilye bulundurmaları bir gelenektir.

Bir Hilye örneği

BULALIM

Siz de internet imkânlarını kullanarak farklı Hilye örnekleri bulup arkadaşlarınızla paylaşabilirsiniz.

15 Buhârî, Bed'ül-vahy, 5; Müslim, Fezâil, 50.
16 Buhârî, Menâkıb, 23; Müslim, Fezâil, 113.